

A tőzegekről röviden

Zöldségtermesztésben a megbízható szaporítóanyagot, azaz az egészséges palántát csak steril, kórokozótól, kártevőtől és gyommagvaktól mentes közegben lehet garantálni. Így tehát a minőség és a megbízhatóság feltétele a vetőmag mellett a jó minőségű palántanevelő közeg.

Palántanevelésre számos mesterséges és természetes, szerves és szervetlen anyagot használnak a világon, de a szaporítóföldeknek – beleértve a tápkocka- és cserépföldeket is – döntő többsége tőzeg vagy tőzegeből készült földkeverék. Mi is a tőzeg, mennyiben felel meg azoknak az alapkövetelményeknek (gyökérrögztítés, levegő, víz és tápanyagok biztosítása a növény számára, sterilitás, kezelhetőség), amelyeket a növénynevelő közegektől elvárunk?

A tőzegek növényi eredetű, üledékes talajképző anyagok, amelyek vizes és levegőtlen körülmények között, hosszabb időn keresztül, biológiai, kémiai és fizikai folyamatok eredményeként keletkeznek. A tőzeglelő helyeket általánosságban lápnak is nevezik, de ma már számos olyan helyen is bányásznak tőzeget, ahonnan a víz lehúzódtott, maga a láp megszűnt, kiszáradt.

A tőzeglelő lápok csapadékosabb, lefolyástalan területeken alakultak ki folyók holtága mentén, patakpartokon, nem egyszer sekélyebb tavak közelében. Korukból, bomlásuk mértékéből, a környezetükből és magát a tőzeget képező növényfajok változatosságából adódóan nagyon különbözőek lehetnek, ami használhatóságukat is jelentős mértékben befolyásolja. (Az erősen lebomlott, alacsony humusztartalmú, kertészeti célra kevésbé alkalmas tőzeget kotunak nevezzük, kialakulása megegyezik a tőzegével.)

A tőzegeket alapvetően két nagy csoportra osztjuk: **felláptőzegekre és síkláptőzegekre.**

A felláptőzegek északi, hűvösebb területekről származnak, ahol bőséges a csapadék, a felszín speciális, virágtalan növények, Sphagnum mohák borítják, melyeknek szára folyamatosan nő, alsó részük fokozatosan elhal, amiből a tőzeg képződik.

Ezzel szemben vannak a síkláptőzegek, amelyek nálunk is ártereken, tófenéken előfordulnak, réti növények (növénytársulások), nád, sás lebomlásából alakulnak ki.

A felláptőzegeket tovább lehet osztályozni a bomlás mértékétől függően **fehértőzegekre (világostőzegekre) és feketetőzegekre.**

A fehértőzegek a lápok tetején helyezkednek el, és kevésbé humifikálódtak, mint az alsóbb rétegekből bányászható fekete tőzegek, amelyek nehezebbek, tömöttebbek, térfogattömegük nagyobb, és általában a szerkezetük rosszabb.

A tőzegek kertészeti célra történő alkalmassága alapvetően függ a fizikai és kémiai paramétereiktől. A síkláptőzegek egyre inkább kiszorulnak a palántanevelésből, helyettük a lényegesen drágább felláptőzegeket használják, ugyanis a magas költséggel előállított palánták árában (vetőmag, fűtési költségek stb.), eltörlül a palántanevelő közeg ára. Arról nem is beszélve, hogy jó minőségű szaporítóanyag csak jó földkeverékekben nevelhető meg, ami nem jelenti azt, hogy a kertészet egyéb területein (pl. szikes és tömődött talajok javítása, konténerföldek, balkonládák, virágnevelő edények és cserepek) ne lennének hasznosíthatók a gyengébb szerkezetű síkláptőzegek.

A palántanevelésben használatos közegek esetében megkülönböztetünk: szaporítóföldet és tápkockaföldet, azaz palántanevelő cserépföldet.

A gyakorlatban sokszor a szaporítóföldet és a tápkockaföldet összekeverik, illetve nem különböztetik meg, pedig céljukat, funkciójukat tekintve eltérnek.

A szaporítóföld a magvetés célját szolgálja, a kikelt növények kétszikleves-kétlombleves korig maradnak benne, ezt követően átültetik, azaz áttűzdelik őket a tápkockákba, cserepekbe.

Tálcás palántanevelés esetén előfordul, hogy a kikelt növényeket tűzdelés nélkül tovább nevelik kiültetésig a tálcákban, ilyen esetben a szaporítóföldként használt közeg egyben a tápkockaföldet is

jelent.

Más közeget igényelnek a növények vetéstől tűzdelésig, és mást tűzdeléstől a kiültetésig. A szaporítóföldben történik a magvetés, ezért ebben az esetben a tökéletes csírázás feltételeinek kell a közegnek megfelelni (nedvességtartó képesség, levegőzöttség, alacsony sótartalom), azaz kiváló fizikai tulajdonságokkal kell, hogy rendelkezzen, de a tápanyagtartalom nem kritérium.

Az erősen lebomlott fekete tőzegek és a síkláptőzegek rosszabb fizikai tulajdonságokkal rendelkeznek, mint a világos tőzegek, kiszáradást követően nehezen nedvesíthetők újra, összezsugorodnak, levegőtlenek.

Ezekben a teljes pórustérfogat nagyobb hányadát úgynevezett mikropórusok alkotják, amelyekben elhelyezkedő vízhez a növények nem, vagy csak nagyon nehezen férnek hozzá, így kevés a növény számára könnyen felvehető víz, rosszak a csírázási feltételek.

Ennek javítására olyan adalékanyagokat lehet a tőzeghez keverni, amelyek a nedvesedést elősegítik (pl. perlit, zeolit, vermikulit, durva homok).

A jobb kezelhetőség és a homogenitás érdekében a tőzeget átdarálják, ami azzal jár, hogy csökken benne a levegőszázalék, és a növény számára könnyen hozzáférhető víz, ami a fent említett adalékokkal ellensúlyozható.

Palántaneveléshez legjobbak azok a tőzegek vagy földkeverékek, amelyek 30% szilárdfázist és 70% hézagterefogatot tartalmaznak, a hézagterefogat 50%-a kapilláris, 50%-a nem kapilláris hézagterefogatú legyen.

A tőzegek kémhatása eltérő, a síkláptőzegek pH-ja, a bennük nagyszámban előforduló csiga, kagyló, egyéb vízi élőlények csontjai miatt lúgos, jelentősen meghaladja a 7 pH-t, míg a felláptőzegek esetében, a kilúgozódás miatt, az erősen savas jelleg dominál, nem egy esetben 3-4 pH is előfordul. A savas kémhatás ellensúlyozására 2-3 kg/m³ meszező anyagot szükséges a tőzeghez keverni. A túl magas mésztartalom - általában 5% felett - egyes tápanyagok, főleg a mikroelemek növénybe jutását akadályozza.

Míg a szaporítóföldéknél a jó csírázás miatt feltétel az alacsony EC érték - ebből adódik, hogy az a kedvező, ha nincs tápanyag vagy csak kevés a közegben - addig a tápkockaföldek esetében fontos kritérium a folyamatos és harmonikus tápanyagellátás. Ezt a gyakorlatban kétféleképpen valósítják meg, vagy folyamatosan, híg tápoldattal kezelik a palántákat, vagy lassított hatású műtrágyát kevernek a közegbe (1-3 kg/m³), amiből lassú oldódással szabadulnak fel az egyes tápelemek.

A zöldségfélék palántakorban a többi tápelemhez és a lombtömegükhöz képest jelentős mennyiségű foszfort vesznek fel. A foszfor hiányában elhúzódhat a virágrügy-szövetek differenciálódása, és gyenge lesz a gyökérvégződés is. Ebből adódóan - számolva a tőzeg jelentős foszformegkötésével is - foszforsúlyos, tökéletesen oldódó, komplex műtrágyák oldatával öntözik a palántákat, ami napos időben hígabb (0,15-0,2%), borús időben töményebb (0,2-0,3%) legyen.

A tápoldat mennyiségére vonatkozóan nehéz tanácsot adni, nemcsak a palánta fejlettsége, az időjárás is meghatározza, ezért folyamatosan szükséges a szaporítóföld, illetve a tápkockaföld nedvességtartalma ellenőrizni.

Forrás: Agrofórum online